

TEMA 9. Cooperació internacional al desenvolupament: origen i evolució.

De la descolonització al moviment de països no-alineats. El nou ordre econòmic internacional. Nous paradigmes de desenvolupament des de la postguerra freda. Dels objectius del desenvolupament del mil·lenni als objectius del desenvolupament sostenible (ODS).

Presentació Professora Associada Dra. Maite Alemany Jordán.

Assignatura: Drets Humans i Cooperació Internacional.

- **Referència bibliogràfica:** *Lecciones de derecho internacional público*, J. Juste Ruiz, M. Castillo Daudí, V. Bou Franch, Ed. Tirant lo Blanch, segona edició, pàg. 23-103.

Repàs: comunitat internacional i dret internacional. Evolució històrica.

Quins foren els orígens dels Estats-nacions?

Quin és l'esdeveniment que es considera com el començament de la cooperació internacional?

Que es lo que esdevenirà després de la guerra freda?

Comunitat internacional i dret internacional. Evolució històrica.

A. Els orígens de la societat internacional: la pau de Westfàlia de 1648.

- Època medieval. Papat i Imperi. (Romà Carlemany/Bizanci/Califat). Autoritat divina
- **Tractat de pau de Westfàlia, 1648.** Estat nació. Plenament sobirans. Integritat territorial/**No Patrimoni Hereditat del reis.**
- Sistema europeu d'estats. Punt de partida de la societat internacional moderna, sotmesa per primera vegada a un esquema de regles jurídiques que constitueixen un ordenament diferenciat i autònom: dret internacional.
- **Ordenament “eurocèntric” orientat a expandir-se a tots els confins del planeta.** Colonització espanyola/portuguesa/anglesa/francesa/holandesa...fins als nostres dies, **“Anem a descobri les Amériques....Anem a descobrir les Espanyes”**

Colonització.

-Video- La colonitzación y el reparto de Africa....

Territoris colonials (I)

- “Descobriment” d'Amèrica el 1492. **Principi de dret internacional.** Els límits territorials de l'estat colonitzador passaven a tenir els mateixos límits administratius destruint grups ètnics.
- **Acta General de Berlín de 1885:** va organitzar la colonització del continent africà. **Àfrica.**
- La **conferència de Berlín**, celebrada entre el 15 de novembre de 1884 i el 26 de febrer de 1885 a la ciutat de Berlín, va ser convocada per França i el Regne Unit i organitzada pel canceller d'Alemanya, Otto von Bismarck, amb la finalitat de resoldre els problemes que plantejava l'expansió colonial a l'Àfrica i resoldre'n la repartició del “pastis africà”.

Territoris colonials (II)

- A la Conferència, hi van assistir catorze països que poden ser dividits en dos grups: el primer, que agrupava els països amb interès directe en els problemes relatius al repartiment d'Àfrica, el formaven el [Regne Unit de la Gran Bretanya i Irlanda](#), [França](#), l'Imperi [alemany](#), [Portugal](#), l'Associació Internacional del Congo i, en menor mesura, els Països Baixos.
- El segon grup, el formava la resta dels països participants, que no tenien grans interessos en el continent. Hi havia l'Imperi [austrohongarès](#), [Bèlgica](#), [Dinamarca](#), [Regne d'Itàlia](#), [Espanya](#), [Rússia](#), [Suècia](#), [Imperi otomà](#) i els [Estats Units](#).
- **Cap estat africà no hi era representat.**

Territoris colonials (III)

- En la Conferència es va pactar, com un element important, el reconeixement com a regla de dret internacional el principi d'uti possidetis iure: perquè un estat europeu poguera reclamar drets de sobirania sobre un territori africà hauria d'establir-hi prèviament una real possessió, sobre aquest. Per acreditar aquesta possessió calia que la potència europea reclamant haguera subscrit un tractat amb la població local i hi exercira actes efectius d'administració, o que haguera establert una ocupació militar permanent amb la qual hi haguera prou per assegurar-se'n la possessió, amb adquisició també del **dret a l'explotació econòmica permanent**.

Territoris colonials (IV)

- Els acords van ser:
- Cada potència imposaria les seues pròpies formes d'administració.
- Es van plantejar algunes obligacions a les regions. Entre altres, hi havia la de garantir la pau entre les poblacions, elevat el nivell de vida dels habitants i millorant les vies de comunicació, per assegurar el flux comercial. –prohibició de la tracta d'esclaus, del tràfic d'armes, de l'alcohol.

Territoris colonials (V)

- Un dels acords va ser reconèixer l'existència de l'Estat Lliure del Congo (actualment República Democràtica del Congo), sota sobirania de l'Associació Internacional del Congo i propietat privada del rei dels belgues Leopold II, i d'un Congo francès, tots dos amb eixida al mar per l'oceà Atlàntic. **Congo belga i francès. Ruanda Hutus/tutsis (passaport-etnia).**
- Els espanyols van aconseguir el Sàhara Occidental –**SÀHARA-Guinea Equatorial** i algunes zones del Marroc; els italians, Somàlia i els portuguesos van estendre o van afermar el seu control sobre Angola, Cap Verd.

Territoris colonials (Fi)

- El procés descolonitzador ha acabat amb èxit. Només en queden alguns casos aïllats, com el Sàhara que fins i tot està en **el Comitè Especial de Descolonització, comitè especial encarregat d'examinar la situació pel que fa a l'aplicació de la Declaració sobre la concessió de la independència als països colonials**. També hi ha el cas de Gibraltar... i alguns altres (17).
- Declaració relativa a territoris no autònoms (art. 73 de la Carta de Nacions Unides).

Règim internacional administració fiduciària.

Consell d'Administració Fiduciària. CAF (I)

Es va establir el 1945 i tenia com a missió supervisar els 11 territoris fideïcomisos, posats sota l'administració de 7 estats membres. El règim internacional d'administració fiduciària comprenia (art. 77 Carta de Nacions Unides):

- Territoris que estaven sota mandat (per ex., Palestina sota mandat britànic; Líban sota mandat francès).
- Territoris que, com a resultat de la Segona Guerra Mundial, van ser segregats als estats enemics: Itàlia, Japó i Alemanya (perdedors de la Guerra).
- Territoris voluntàriament col·locats sota aquest règim pels estats responsables de la seua administració.

Consell d'Administració Fiduciària (II)

L'objectiu era promoure l'avenç dels habitants dels territoris en fideïcomís i assegurar que se'ls preparava per a l'autonomia i la independència.

El 1994, tots els territoris fideïcomisos havien obtingut l'autonomia i la independència, ja siga com a estats separats o mitjançant la seua unió amb països veïns, per la qual cosa el Consell d'Administració Fiduciària va suspendre les seues operacions l'1 de novembre d'aquell any.

Es va acordar que es reunirà només quan fóra necessari, per decisió pròpia o del seu president, o a petició d'una majoria dels seus membres o de l'Assemblea General o del Consell de Seguretat.

L'estructura de la comunitat internacional després de la descolonització.....

A) La confrontació est-oest: guerra freda, coexistència i distensió.

Guerra freda

EUA i la Unió Soviètica. **Bloc capitalista/comunista.** Crisis de Corea/Crisis dels Misils Cubanos...Equilibri del Terror Atómic. Després del període de distensió anys 60 convivència “no agressiva” entre els blocs, doctrina de la “coexistència pacífica”.

Bloqueig del Consell de Seguretat.

A) La confrontació est-oest: guerra freda, coexistència i distensió.

Resolució 2.625 (XXV) de 1970: declaració sobre els principis de dret internacional referents a l'amistat i la cooperació entre els estats, de conformitat amb la Carta de les Nacions Unides.

a) Els estats són iguals jurídicament. b) Cada estat gaudeix dels drets inherents a la plena sobirania. c) Cada estat té el deure respectar la personalitat dels altres estats. d) La integritat territorial i la independència política de l'estat són inviolables. e) Cada estat té el dret d'elegir i portar endavant lliurement els seu sistema polític, social, econòmic i cultural. f) Cada estat té el deure complir plenament i de bona fe les obligacions internacionals i de viure en pau amb els altres estats.

A) La confrontació est-oest: guerra freda, coexistència i distensió.

➤ Resolució 2.625 (XXV) de 1970:

“Cap estat o grup d'estats té dret a intervenir directament o indirecta, i siga quin siga el motiu, en els assumptes interns o externs de qualsevol altre estat. Per tant, no solament la intervenció armada, sinó també qualssevol altres formes d'ingerència o d'amenaça atemptatòria de la personalitat de l'estat o dels elements polítics, econòmics i culturals que el constitueixen, són violacions del dret internacional.”

PROHIBICIÓ DE L'ÚS DE LA FORÇA

A) La confrontació est-est: guerra freda, coexistència i distensió.

- Acta final de Hèlsinki, de 1975, de la Conferència per a la Seguretat i Cooperació a Europa. Declaració dels principis rectors de les relacions entre els estats participants:
 - I. Igualtat sobirana, respecte dels drets inherents a la sobirania.
 - II. Abstenció de recórrer a l'amenaça o a l'ús de la força.
 - III. Inviolabilitat de les fronteres.
 - IV. Integritat territorial dels estats.
 - V. Arranjament de controvèrsies per mitjans pacífics.

La confrontació est-est: guerra freda, coexistència i distensió.

- VI. No intervenció en els assumptes interns.
- VII. Respecte dels drets humans i de les llibertats fonamentals, inclosa la llibertat de pensament, consciència, religió o creença.
- VIII. Igualtat de drets i lliure determinació dels pobles.
- IX. Cooperació entre els estats.
- X. Compliment de bona fe de les obligacions concretes segons el dret internacional.

B) Confrontació nord-sud.

PLUJA D'IDEES. Pobresa.

Els estats de l'hemisferi nord (considerats privilegiats i rics) enfront dels estats de l'hemisferi sud (països explotats i en vies de desenvolupament).

L'anomenat *tercer món* reivindica la instauració d'un nou ordre internacional per posar remei a les injustícies de l'hegemonia existent. Aquestes reclamacions van passar a materialitzar-se en un moviment polític: els països no alineats.

1. El moviment dels països no alineats

Moviment d'estats del tercer món que no es consideren afins a les opcions "capitalista" o "socialista" i busquen un neutralisme.

Criteris per a ser un estat no alineat:

- Exercici d'una política independent.
- Suport a moviments d'alliberament nacional (Nicaragua)
- No pertinença a pactes militars col·lectius
- No participació en aliances bilaterals amb grans potències
- Rebuig de les bases militars estrangeres (Cuba)

1. El moviment dels països no alineats

Àfrica: Angola, Camerun, el Marroc.

Amèrica: Bolívia, Colòmbia, Xile, Nicaragua, Veneçuela.

Orient mitjà: Iemen, Qatar, EAU.

Àsia: Laos, Corea del Nord, Vietnam.

Tito. Anterior. Iugoslòavia.

Cent vint països.

ESPANYA. Suárez/González. OTAN.

Afghanistan	Hondures	Pakistan
Algeria	Índia Indonèsia Iran, Islamic Rep of	Palestine
Angola	l'Iraq	Panama
Bahames Bahrain Bangladesh Barbados	Jamaica Jordan	Papua New Guinea
os Belarus Belize Benín Bhutan Bolívia	Kenya Korea, DPR of Kuwait	Peru
ia Bostwana Brunei	Lao People's	Philippines
Darussalam Burkina Faso Burundi	DR Lebanon Lesotho Libèria Libyan	Qatar
Cambodia Cameroon Capi	Arab Jamahirya	Rwanda
Verd Central African Republic	Madagascar Malawi Malaysia Maldiv	Saint Lucia Sao Prengui and Principe
Txad Xile Colòmbia Comoros Congo	es Mali Malta Mauritània Mauritius	Saudi
Congo, DPR of Cote	Mongòlia Morocco Moçambic Myan	Aràbia Senegal Seychelles Sierra
d'Ivoire Cuba Cyprus	mar	Leone Singapore Somàlia South
Djibouti Dominican Republic	Namíbia Nepal Nicaragua Niger Nigè	Africa Sri
Equador Egypt Equatorial	ria	Lanka Suen Suriname Swaziland Syri
Guinea Eritrea Ethiopia	Oman	an Arab Republic
Gabon Gàmbia Ghana Grenada Guat		Tanzània, United Rep of
emala Guinea Guinea Bissau Guyana		Thailand Togo Trinidad and Tobago
		Tunisia Turkmenistan
		Uganda United Arab
		Emirates Uzbekistan
		Vanuatu Veneçuela Viet Nam
		Iemen *Iugoslàvia
		Zàmbia Zimbabwe
		* Suspeneu New York Ministerial 1992

2. La reivindicació del “nou ordre econòmic mundial”

a) Acció en el marc de l'ONU

- 1961: s'estableix mitjançant la Resolució AG 1.710 el primer “decenni de les Nacions Unides per al desenvolupament”. Pretén arribar al creixement del 5% en l'ingrés global (a cada país insuficientment desenvolupat) en finalitzar el decenni. Els països desenvolupats no van donar suport mai a les mesures per a fer-ho possible.
- 1962: els nous estats (alliberats del colonialisme) pressionen l'AG i es convoca la Conferència de les Nacions Unides sobre el Comerç i el Desenvolupament (CONUCD- UNCTAD). [És l'òrgan de les Nacions Unides encarregat de resoldre els problemes de desenvolupament, en particular del comerç internacional - el principal motiu de desenvolupament.](#)

Acció en el marc de l'ONU.

- 1970: l'Assemblea General adopta la Resolució AG 2.626 per la qual s'establia **l'Estratègia internacional per al segon decenni de les Nacions Unides per al desenvolupament**". S'hi estableixen noves metes de creixement, transferències de recursos financers. No obstant això, no hi va haver tampoc voluntat dels països desenvolupats per a complir els objectius.

Acció en el marc de l'ONU.

- 1974: Resolució AG 3.201, “Declaració sobre l'establiment d'un nou ordre econòmic internacional”, i Resolució AG 3.202, “Programa d'acció sobre l'establiment d'un nou ordre econòmic internacional”. S’hi estableixen els principis bàsics sobre els quals ha de fonamentar-se la transformació que es desitjava promoure, destaquen:
 - La plena participació dels països en la solució dels problemes econòmics mundials prestant atenció a l'adopció de mesures especials a favor dels països en desenvolupament...
 - La plena sobirania permanent dels estats sobre els seus recursos naturals i totes les seues activitats econòmiques....

Acció en el marc de l'ONU.

- Amb fins i tot el dret de nacionalització o transferència de la propietat als seus nacionals, dret que és una expressió de la plena sobirania permanent de l'estat.
- La reglamentació i supervisió de les activitats de les empreses transnacionals...
- L'establiment de relacions justes i equitatives entre els preus (de les exportacions i les importacions dels països en desenvolupament) amb la finalitat d'aconseguir una millora continua en la seua insatisfactòria relació d'intercanvi...

Acció en el marc de l'ONU

- El tracte preferencial i sense reciprocitat als països en desenvolupament, sempre que siga factible...
- La facilitació als països en desenvolupament de l'accés als avançaments de la ciència i la tecnologia...
- 1974: resolució 3.281, “Carta de drets i deures econòmics dels estats”. Destaquen certs principis:
 - Reparació de les injustícies existents per l'imperi de la força que priven una nació dels mitjans naturals necessaris per al seu desenvolupament normal.

Acció en el marc de l'ONU

- Dret dels estats de nacionalitzar, expropiar o transferir la propietat de béns estrangers.
- Associar-se en organitzacions de productors de matèries primeres
- Aprofitar els avanços de la ciència i la tecnologia per a accelerar el desenvolupament econòmic i social.
- S'inclou la consideració dels fons marins i oceànics com a patrimoni comú de la humanitat, considerat primordial per als països en desenvolupament.
- Responsabilitat dels estats en la protecció, la preservació i la millora del medi ambient.

Esdeveniments posteriors

Les resolucions anteriors van marcar una separació entre els països desenvolupats i els països en desenvolupament. **S'inicia el “diàleg nord-sud”, promogut per la resolució 3.362 de 1975** i va seguir una sèrie de conferències internacionals, entre les quals destaca la Conferència sobre Cooperació Econòmica Internacional i la Conferència sobre els Països menys Avançats.

El rebuig de Ronald Reagan (president dels EUA) i altres països desenvolupats del Conveni de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar, de 1982, va significar un colp per als països en desenvolupament i les perspectives del nou ordre econòmic internacional.

Esdeveniments posteriors

Les Nacions Unides van seguir impulsant la cooperació econòmica internacional, però a pesar que es van prendre altres resolucions per impulsar el dret al desenvolupament no va canviar la situació i els països en desenvolupament, els deutes externs dels quals eren molt alts, van començar a albirar la cooperació sud-sud.

Els països desenvolupats van continuar la seua aliança i la seua agenda a través del G-7 (els set països més industrialitzats i poderosos): EUA, Canadà, Alemanya, França, Regne Unit, Itàlia i Japó. Posteriorment, s'hi va unir Rússia (G-8) i actualment se'n diu G-20.

La fi del bipolarisme i el trànsit a la globalització.

- A la fi dels anys 80, tant Reagan com Gorbtxov van arribar a acords sobre diversos conflictes regionals i les relacions entre les dues superpotències van millorar.
- En 1989, en seguiment del procés de Hèlsinki, hi ha progressos considerables en el desarmament nuclear.
- La caiguda del mur de Berlín (1989) va marcar un nou rumb en les relacions internacionals amb la reunificació de les dues Alemanyes que es va aconseguir el 12 d'abril de 1990.
- La Unió Soviètica desapareix i amb això acaba la guerra freda.

La fi del bipolarisme i el trànsit cap a la globalització.

- La CSCE es va institucionalitzar en 1994 en virtut de la Declaració del Cim dels Caps d'Estat i de Govern i va passar a ser el que ara coneixem com Organització per a la Seguretat i Cooperació a Europa (OSCE).
- La crisi del Golf Pèrsic (**invasió de Kuwait per part de l'Iraq**) va fer que per primera vegada els països de les Nacions Unides adoptaren mesures coercitives enfront d'un estat agressor i foren executades per forces armades de membres de l'organització, i es va fer amb una declaració sobre l'exercici de les seues responsabilitats per al manteniment de la pau i la seguretat internacionals.

La fi del bipolarisme i el trànsit cap a la globalització.

En els anys 90 sembla forjar-se un món unipolar en el qual els EUA volen erigir-se en imperi universal manifestant el seu poder i unilateralitat. Ha desaparegut el bloc comunista, s'incrementa el lliure comerç, es crea l'OMC i la globalització econòmica, social i cultural canvien el món.

Tot això agreuja la bretxa entre nord i sud i produeix tensió a nivell global.

En el segle XXI l'escenari és complicat i la bel·ligerència torna a destacar entre els països occidentals i l'anomenat eix del mal: Afganistan, Iraq i Corea del Nord.

La fi del bipolarisme i el trànsit cap a la globalització.

“El nuevo orden internacional que ha de construirse para resolver los difíciles problemas que la humanidad tiene planteados al abordar un nuevo milenio, ha de ser no solo un orden político (que erradique la violencia y la guerra) sino también un orden económico (que restaure el equilibrio entre el opulento Norte y el empobrecido Sur) y , lo que es más novedoso, un orden ecológico (que garantice la salvaguardia del patrimonio natural de la Humanidad” Juste Ruiz, J.

Nous paradigmes de desenvolupament des de la postguerra freda.

Relacions de dominació, relacions de reciprocitat i relacions de cooperació.

- A) Relacions de dominació: la llei del poder.
- Privilegis de les grans potències (dret de veto en el Consell de Seguretat de l'ONU).
- Reconeixement tàcit de l'existència de zones d'influència de les grans potències.
- Monopoli d'armaments (acords de no proliferació de les armes nuclears).

Relacions de dominació, relacions de reciprocitat i relacions de cooperació.

- Pervivència d'un ordre econòmic mundial d'estructura imperialista.
- Superposició de la sobirania de l'estat enfront del dret d'autodeterminació de les minories.

Les relacions de dominació (lleis del poder) constitueixen una part important de l'estructura sociològica i jurídica vigent en l'evolució actual de la comunitat internacional. **USA/Corea.**

Relacions de dominació, relacions de reciprocitat i relacions de cooperació.

B) Relacions de reciprocitat: la llei de l'acord.

Es refereix a la transacció de sobirania en benefici mutu. L'acord es converteix en l'element principal per a l'establiment d'una sèrie de relacions de reciprocitat que comprenen esferes diverses.

Exemples: les immunitats diplomàtiques, l'extensió de les aigües territorials, l'extradició, les comunicacions per mar, aire i terra, la protecció d'interessos econòmics a l'estranger. UE.

Relacions de dominació, relacions de reciprocitat i relacions de cooperació.

L'acord com a manifestació de la idea de la reciprocitat i el tractat com a instrument formal de l'expressió d'aquest (entre estats).

Pot dir-se amb raó que la “lleï de la reciprocitat” constitueix el suport fonamental del dret internacional en el món contemporani.

Relacions de dominació, relacions de reciprocitat i relacions de cooperació.

C) Relacions de cooperació: la llei de la solidaritat.

Les relacions internacionals mostren algunes instàncies en les quals els estats se senten cridats a cooperar per a la satisfacció d'interessos col·lectius sobre la base de la idea del bé comú o l'interès comú.

Exemples de relacions de coordinació o cooperació internacional:

- Lluita internacional contra la droga.
- Millores per als refugiats.
- Tràfic de persones.

Relacions de dominació, relacions de reciprocitat i relacions de cooperació.

- Protecció dels drets humans
- Ajuda al desenvolupament
- Proclamació d'espais marins i espai com a patrimoni comú de la humanitat
- Protecció del medi ambient
- Alta Mar. Patrimoni de la Humanitat.
- Artic/Antartida.
- Canvi Climàtic.

Cooperació Nord-Sud/Sud-Sud/ Cooperació Triangular...Cooperació Delegada...

- **Agenda 2015 ODM /Agenda 2030 ODS.**

Los ocho Objetivos de Desarrollo del Milenio

ODM 1. Erradicar la pobreza extrema y el hambre

ODM 2. Lograr la enseñanza primaria universal

ODM 3. Promover la igualdad entre los sexos y el empoderamiento de la mujer

ODM 4. Reducir la mortalidad infantil

ODM 5. Mejorar la salud materna

ODM 6: Combatir el VIH/SIDA, la malaria y otras enfermedades

ODM 7. Garantizar la sostenibilidad del medio ambiente

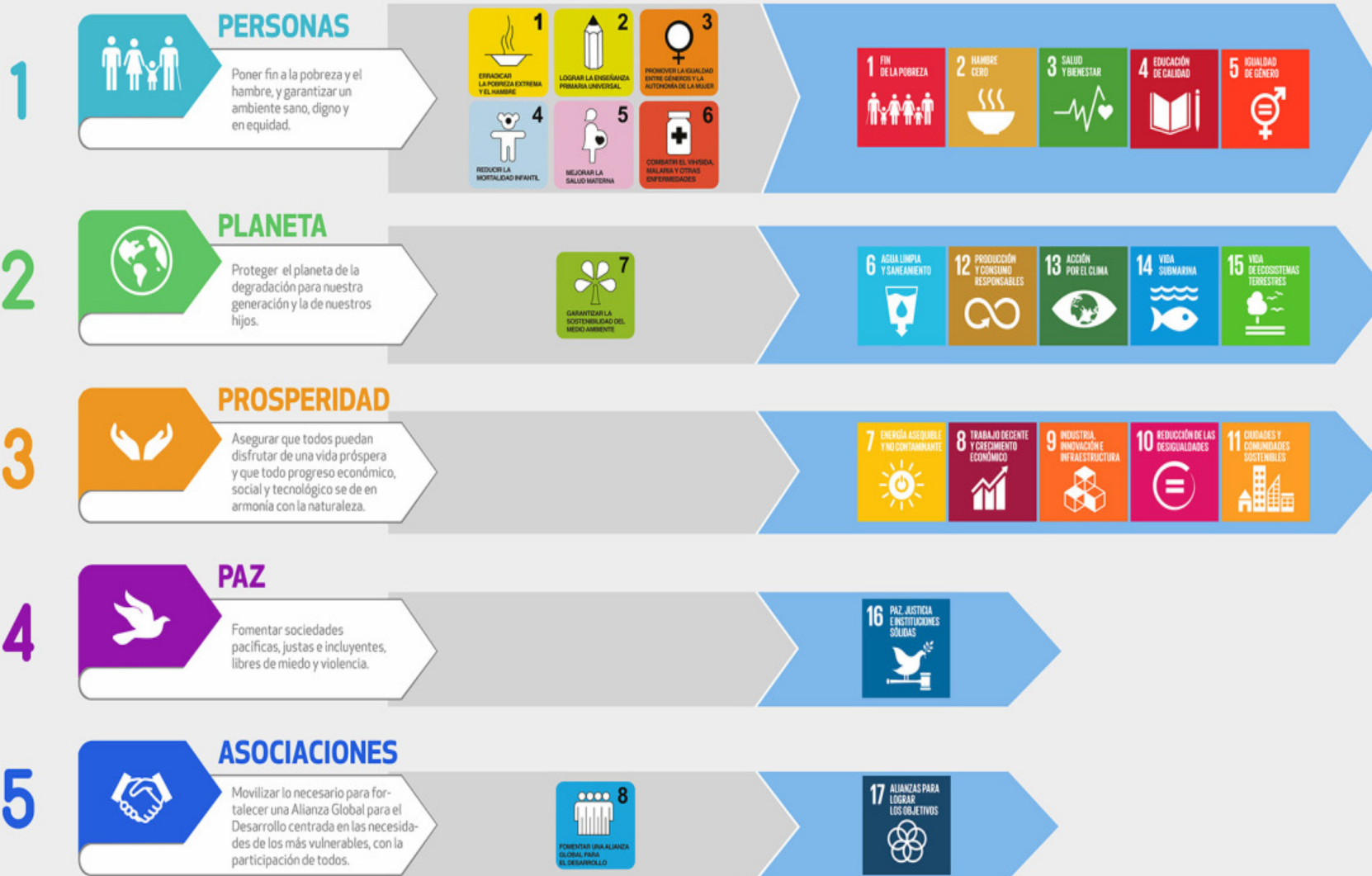
ODM 8. Fomentar una alianza mundial para el desarrollo

OBJETIVOS DE DESARROLLO DEL MILENIO

2000 - 2015

OBJETIVOS DE DESARROLLO SOSTENIBLE

2015 - 2030

OBJETIVOS DE DESARROLLO SOSTENIBLE

1 FIN DE LA POBREZA

2 HAMBRE CERO

3 SALUD Y BIENESTAR

4 EDUCACIÓN DE CALIDAD

5 IGUALDAD DE GÉNERO

6 AGUA LIMPIA Y SANEAMIENTO

7 ENERGÍA ASEQUIBLE Y NO CONTAMINANTE

8 TRABAJO DECENTE Y CRECIMIENTO ECONÓMICO

9 INDUSTRIA, INNOVACIÓN E INFRAESTRUCTURA

10 REDUCCIÓN DE LAS DESIGUALDADES

11 CIUDADES Y COMUNIDADES SOSTENIBLES

12 PRODUCCIÓN Y CONSUMO RESPONSABLES

13 ACCIÓN POR EL CLIMA

14 VIDA SUBMARINA

15 VIDA DE ECOSISTEMAS TERRESTRES

16 PAZ, JUSTICIA E INSTITUCIONES SÓLIDAS

17 ALIANZAS PARA LOGRAR LOS OBJETIVOS

OBJETIVOS DE DESARROLLO SOSTENIBLE